

TYSKLANDSHYLLAN

Upprättelse efter 75 år

► Bilden på den tyska riksdagen i lågor i Berlin den 27 februari 1933 är väl bekant. Förvånansvärt snabbt dök nazieliten upp på brottsplatsen; samtidigt arresterades den holländske arbetslöse murarlärlingen Marinus van der Lubbe i närheten. Enligt Hitlers minister Her-

mann Göring var den anlagda branden signalen till ett kommunistiskt uppror. Redan i gryningen den 28:e utfärdade Hitlers regering en "förordning till skydd för folk och stat", en förordning som upphävde nästan hela författningen. Trots pågående valkamp kunde regeringen förbjuda all opposition, inställa valmötet och häkta politiska motståndare. I ännu en förordning samma natt skärptes straffen för högförräderi. Grän-

serna mellan landsförräderi och kritik mot regeringen suddades ut. I december dömdes van der Lubbe till döden medan några ledande kommunister frikändes. Domen verkställdes i januari 1934. Men frågan om vem som anlagt branden har förblivit obesvarad. Var det nazisterna själva? Ingående käll-

van der Lubbe.

studier visar att tesen om van der Lubbe som ensam förövare är falsk. Branden kan bara ha anlagts av flera personer. I årtionden ansökte van der Lubbes bror förgäves om en rehabilitering av Marinus. En ny lag 1998 gjorde det möjligt att upphäva orättfärdiga nazistiska domar. Men först nu – 75 år efter branden – har statsåklagarämbetet gett van der Lubbe upprättelse.

Lisbeth Lindeborg

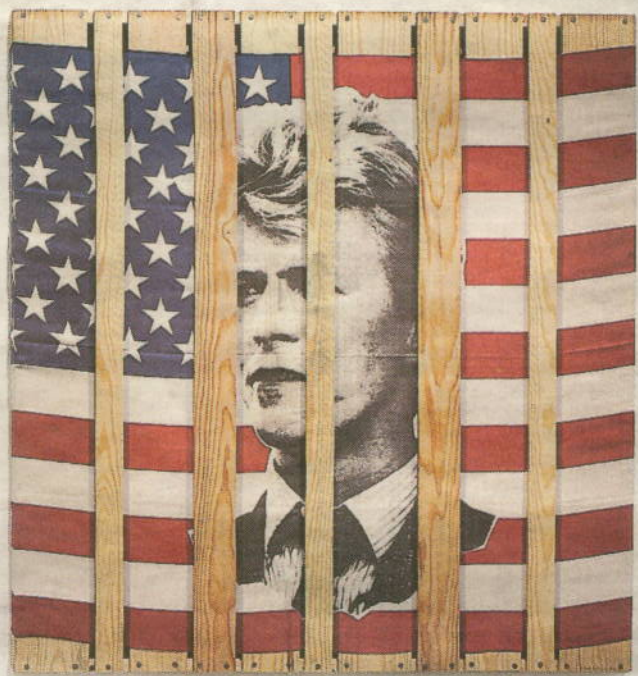

BILD: DUNKERS KULTURHUS

BILD: DUNKERS KULTURHUS

Lenke Rothman: "Bordet från Nürnberg", 1986.

Gång på gång förundras jag över hennes förmåga att med enkla medel och de mest triviala ting – knappar, säkerhetsnålar, syltburksetiketter – skapa verk av övertygande, ibland närmast förgörande tyngd.

"Ihågkom oss till liv" lyder inskriptionen på ett glasskrin, inuti vilket två par små barnskor vilar. Referenserna till den egna barndomen, saknaden och döds-lägrans ohygglighet är aldrig långt borta. Men de överskuggar heller inte allt. Lusten, nyfikenheten och lekfullheten finns också där, parallellt med det mödosamma arbetet att sy ihop det förflutna med nutid.

Rothmans bilder och objekt skaver i mitt bröst och mina ögon med en säregen blandning av smärta och njutning. Det är ett rikt och fullödigt konstnärskap vi nu får ta del av och utan tvekan, vill jag hävda, ett av de mest väsentliga som vi har.

Carolina Söderholm
konstvetare och kritiker

Det sista stora tabut

► Det är ingen vild gissning att SVT:s växeltelefonister haft det rätt hektiskt de senaste dagarna. Först komikern Björn Gustafsson som under lördagens schlagerfestival sjöng kärlekssång med textraden "Du är det roliga i hasch". Sedan måndagens brittiska dokumentär som listade de tjugo farligaste drogerna i lättsam och alls inte särskilt skrämselframkallande anda.

Efter Kristian Luuks svordomar, erigerade Serranopenisar på Kulturnyheterna och reportrar med bruten svenska i Rapport, har SVT nu också brutit det sista stora tabut? Det vill säga det som säger att illegala droger aldrig får framställas som roliga i svensk offentlighet.

För något är definitivt inte riktigt som det brukar när ett knarkinformationsprogram i Sveriges Television lämnar en med den helt dominerande tanken att det skulle vara gott med lite knark.

Men när förvåningen och knarksuget väl släppt kunde

man konstatera att det mesta som sades i den brittiska dokumentären är allmängods i den internationella drogdebatten. Det vill säga att heroin är väldigt farligt. Att nikotin är en av de mest beroendeframkallande substanser som finns. Att tobak är farligare än cannabis. Att ingen människa någonsin dött av ecstasy (däremot av ecstasyrelaterad vätskebrist). Att kokain gör dig otrevlig. Att alkohol om det upfunnits idag förmodligen klassats som A-drog och förbjudits. Att några av världens farligaste droger är vanliga mediciner. Helt enkelt att den åtskillnad vi gör mellan lagligt och olagligt är en traditionstyngd konstruktion som inte har mycket att göra med drogernas verkliga skadeverkningar.

Vad man förvånas över är alltså att självklarheter nu också sägs i SVT. Det är anmärkningsvärt att det är så anmärkningsvärt.

Patrik Svensson
medarbetare på kulturredaktionen

ARKIV: PATRIK PERSSON 1997

Varning för vätskebrist.

och upplösning. Om detta visste Lenke Rothman ännu inget när hon med flyktiga streck skissade ner brottstycken av hågkomster i sina laddade "Retroaktiva anteckningar" runt 1950-talets mitt, vilka för mig, tillsammans med 1960-talets "stygnbilder" på rå, ogrundad duk hör till utställningens starkaste verk.

Senare, längre fram på 1960- och 70-talet, anammade hon popkonstens, surrealismens och inte

minst dadaismens uttryck, dock alltid på sina egna villkor. I långa sviter av collage och boxar blandade hon associativt tyger, upphittade föremål, fotografier, annonser och tidningsklipp med varandra i sinnrika kompositioner, fyllda av skönhet, humor, minnesfragment och svidande kontraster.

Utställningen rymmer runt 300 verk men knappt en enda svacka.

hel generation av barn i Mellanöstern. Det Mellanöstern som är så närvarande hos oss i Malmö. Detta är farligt. Den föreslagna bojkotten skulle då också hindra saudiska kvinnliga pedagogers möjlighet att göra sig hörda. Om vi inte nu är med och investerar i dialog för förändring kommer vi att ångra oss. Bojkott tystar – dialog öppnar möjligheter.

När vi talar om interkulturell dialog kan vi inte utelunda ett land som Saudiarabien, det land som är föremål för vårt kommande projekt, "Riyadh calling Malmö are you with us?"

Interkulturell dialog bör inte bara finnas mellan länder som Sverige och Danmark, eller andra demokratier och likasinnade. Interkulturell dialog har ett värde även mellan länder som skiljer sig stort i fundamentala avseenden. Är det inte ännu viktigare att skapa mötesplatser mellan dem som inte

tycker eller lever likadant? Dialog är inte att samtycka, det är att vara delaktig i förändring.

Vad gäller finansieringen av resan har det påståtts att vi hemlighåller sponsorskapet. Detta stämmer inte. Spiritus Mundi som ideell förening har inte resurser att

BILD: SPIRITUS MUNDI

Musiken är viktig i Spiritus Mundis arbete.

betala flygbiljetterna för alla barnen. Vi har därför sökt kontakt med svenska företag i Saudiarabien. Vi har bett företaget om antingen direkt stöd eller att via de

ras saudiska leverantörer eller kunder finansiera barnens resa. Exakt hur denna finansiering kommer att se ut är inte färdigt. Så fort vi vet, ger vi besked.

Det blir både pojkar och flickor som möts när barnen arbetar tillsammans med sin gemensamma målning. Detta är vi vana vid i Sverige. Det är inte de saudiska barnen. På vårt initiativ har vår samarbetspartner – utbildningsministeriet i Riyad – accepterat och möjliggjort detta.

När barnen möts för skapande av den gemensamma tavlan kommer varken vi eller vår samarbetspartner att styra hur de grupperar sig två och två, tre och tre, pojke eller flicka, saudisk eller svensk. Detta är viktigt för alla, men i mycket högre grad för de saudiska barnen; en möjlighet de kanske aldrig tidigare fått, men förhoppningsvis kommer att få igen.

Vi har ställt som krav att det skall vara både pojkar och flickor i barnens gemensamma mötesplatser under resan och detta står även i vårt avtal med utbildningsministeriet. Detta är utan tvekan ett viktigt steg.

Resan i april kommer att omges av högsta säkerhet för de svenska barnen, och vi ska även se till att de saudiska barnen kan känna sig trygga när de kommer till Malmö i höst.

Vi skall inte glömma att många hundra svenskar kallar Saudiarabien för sitt hem och att ytterligare hundratals reser hit varje dag på tjänsteresa.

Projektet fyller ett tomrum på så sätt att det som västerländskt initiativ bidrar till intern dialog och till förändringsprocesser i Saudiarabien för interkulturell medvetenhet, nytänkande i utbildningen och främjande av barnens kreativitet. Det är bättre att lösa knutar än att dra åt dem hårdare!

Projektet sår frön för saudiska

kvinnliga och manliga pedagogers interna utvecklingsprocess. Detta genom att möta svenska pedagoger och föräldrar. Vi har starkt stöd för initiativet från saudiska och internationella akademiker. Många i den internationella diplomatiska kåren i Riyad ställer sig också bakom projektet och den svenska ambassaden hjälper oss med officiella kontakter. Det stämmer att vi för att genomföra detta projekt haft kontakter på högsta nivå i Saudiarabien. Detta är nödvändigt för att möjliggöra vårt arbete.

Genom möten och samtal kan vi alla – barn såväl som pedagoger – samverka för ett bättre samhälle, präglad av dialog och fritt från kränkningar. Att initiera projekt som detta är ett litet men viktigt steg på vägen.

Henrik Melius
Spiritus Mundi

Tidigare inlägg i debatten (18.2, 21.2, 22.2 och 23.2) finns på Sydsvenskan.se/kultur.